

Garajaoglan we warsak türkmenleri

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Garajaoglan we warsak türkmenleri KARACAÖĞLAN ve VARSAK TÜRKMENLERİ

Bu bölümde amacımız Karacaoğlan'ın hayatı ile Varsak Türkmenleri'nin tarihi veya herhangi bir yönünü ele alıp incelemek değildir. Karacaoğlan ile ilgili yazılan yazılara ve duyumlara bakıldığında O'da tıpkı Yunus Emre gibi bütün gönüllerde taht kurmuştur. Başta Güney Anadolu olmak üzere bütün Anadolu insanı, O'nu kendilerinden saymışlardır. Bugün birçok bölge şehir ve köy O'nu kendilerinden bir parça görmeleri hasebiyle paylaşamamaktadırlar. İşte bu nedenle yıllarca koca şairin kimliğini tespit etmek güç olmuştur. Karacaoğlanın kim olduğunu tespit etmek maksadıyla, O'nun doğduğu yeri, hangi aşirete mensup olduğunu, yaşadığı dönemi, mezarının bulunduğu yeri, şiirlerdeki gelenekleri ve yine şiirlerindeki dini motifleri ele alarak Varsak Türkmenleri ile mukayese edip bir sonuca varmaya çalışacağız. Amacımız Karacaoğlan'ın kimliğini net bir şekilde ortaya koyabilmektir.

■ A. Doğduğu Yer

Halk edebiyatımızın en kuvvetli temsilcilerinden biri olan Karacaoğlan'ın nerede doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. Bu konuda çeşitli söylentiler ve görüşler vardır. Karacaoğlan'ın yaşadığı devir kadar doğduğu yer üzerinde de çeşitli fikirler öne sürülmüştür. Başta Güney ve Güney-doğu olmak üzere Anadolu'nun her tarafında köyler, şehirler ve kasabalar O'nu paylaşamayarak türkülerini kendi şivelerine uydurmuşlar ve o şekilde benimsemişlerdir. Hiç şüphe yok ki bu durum O'nun şiirlerinin nasıl değiştirildiğinin ilk işaretidir. Anadolu, insanı ve toprağı ile O'nu da Yunus Emre gibi benimseyip

kendinden saymıştır.

Karacaoğlan'ın veya O'nun olduğu söylenen bazı şiirlerde doğum yeri sayılabilecek çok çeşitli yer adları geçmektedir. Bunlar üzerinde en çok iki yer üzerinde durulmaktadır. Birincisi Adana'nın Bahçe ilçesinin Farsak Köyü, ikincisi ise Feke ilçesinin Gökçe Köyü'dür.

Ali Rıza Yalkın'ın tesbitine göre, Karacaoğlan Bahçe ilçesinin Farsak köyünde doğmuştur.

Müjgan Cunbur «Karacaoğlan» adlı eserinde bu görüşe destek mahiyetinde şunları söylemektedir:

«Bu konuda şairin bazı şiirleri, ilk defa İbrahim Aczi, kendi tarafından 1942 de yayımlanan Akşehirli Hoca Hamdi Efendinin hatıraları delil olarak gösterilebilir.» Yazar, Hamdi Efendi'nin 1875 tarihli seyahat hatıralarında Kilis'ten bahsederken «Malum ola ki Karacaoğlan Varsak karyesinde dünyaya gelip babası Türkmen aşiretinden Kara İlyas, fakirü'l hal olmağla sayd'u şikarla taayyüş eder olup 1013 (M.1604) tarihinde Kozan derebeylerinden Hüsam Bey'in sayıl namıyla tut-kap asker devşürdüğü hengamda ilyas dahi tutulup götürülerek orada gaib olduğu için lakapları sailoğlu kaldığı ve el-yeum karye-i mezbur hanedanı sayıl-zade Mehmet Efendiden anlaşılmıştır.» dediğini nakletmektedir.

Karacaoğlan ise:

Kozan Dağı'nda neslimiz
Arı Türkmendir Aslımız
Varsak'tır durak yerimiz
Gurbette yar eğler bizi,

– demiştir.

Karacaoğlan'ın doğum yeri olarak kabul edilen ikinci önemli yer ise Varsak yurdu olan Feke'nin Gökçe köyüdür. Ali Rıza Yalkın bu bölgeyi gezerek eserinde bize bölge hakkında önemli bilgiler vermektedir. O, Gökçe'yi şöyle tarif eder, «Gökçeli Feke'nin beş saat güney batısında, güneye bakan Göğlü tepesi

üstünde yirmi evli bir köydür. Köyün karşısında Tekeş, Kazancı, Kabaktepe, Karaardıç dağları; batısında Garip dağı, kuzeyinde 'Ziyaret' denilen sivri bir tepe vardır.» Yazar, 1928 yılında uğradığı Gökçeli köyünde Karacaoğlan'ın soyundan olduğu söylenen Çingiroğullarına misafir olmuştur. Çingiroğullarına göre Karacaoğlan şunları söyleyerek köyden ayrılmıştır.

Göğce idi benim yerim durağım
Evvel yakın idim şimdi ırağım
Felek beni nazlı yardan ayırdı.
Göğce'den çıktım çocuktum

Feke'ye geldim ayıktım
Kozan'da sıcaktan bayıktım
Dön Karacaoğlan dön obana.

Bugün Feke ilçesinin Gökçe köyünde yaşayan Çingiroğulları ailesi, Karacaoğlan'ın kendi soylarından olduğunu belirterek şu dörtlüğü söylemektedirler.

Karacaoğlan derki ünüm duyuldu Bin on beşte göbek adım koyuldu
Çingiroğlu benim özsoyumdu Şimdi soyka kaldım garip başıma.

Diğerlerine nazaran daha zayıf bir rivayet de olsa, Karacaoğlan'ın Haruniye'nin (Düziçi ilçesi sınırları içerisinde) Kurtlar Köyünde Doğduğu ve Bahçe'nin Farsaklı köyünde eğlendiği belirtilmektedir. İddaya göre Karacaoğlan'ın baba tarafı Kozan Farsaklarından. Bu maksatla Haruniye'nin Kurtlar köyü çevresindeki ormanda bir mağaraya yerleşerek barutçuluk ve karadavar ile geçimlerini sağladıkları. Karacaoğlan bu mağarada dünyaya gelip, 10-15 yaşlarında da babasının mallarını gütmüş.

Ayrıca Karacaoğlan'ın Kilis'in Musabeyli bucağının Zobular köyünde veya Gökçeli'de doğduğuna dair söylentiler vardır. Söylentiler, bu kadarda bitmeyip W.Radlof'un iddiasına göre, şair Belgrad'lı olup, asıl adı Simayil'dir. Aşk macerasına girerken Karacaoğlan namını almıştır. Sevgilisi İsmikan Sultan'dır.

Şu bir gerçektir ki Karacaoğlan, şiirlerinde doğduğu yeri

mutlaka söylemiştir. Ancak birçok şehirlerdeki halk bu büyük şairi kendi bölgesinde yetişmiş olarak göstermeyi bir şeref addettiklerinden bu manzumelerdeki memleket ismini değiştirmişler ve hiç bir şekilde kabul edilmeyecek tezatlar ortaya çıkmıştır.

Mesala:

- Mamalı'da ben bir Rıdvanoğlu'yum.
- Binbuğa'dır benim elim
- Erzurum'dur benim elim

Mısraları bunun en kuvvetli örnekleridir. Bu nedenlerdir ki Karacaoğlu'nın nerede doğduğunu kesin bir şekilde tesbit edip ispat etmek hayli zordu.

Ateşli bir mizaca sahip olan Karacaoğlu, macaralar ardında koşan bir şaairdir. Gezdiği her yerde aşık olmuş, sevdiği her bucağa koşmalar söylemiştir. Bunlara bakarak ona Tokatlı, Erzurumlu hatta Belgratlı diyenler olmuştur. Özellikle Güney Anadolu'yu taş taş gezmiş, atının üzerinde dağları belleri aşmış; yaylaları dolaşmış; konarak göçerek deyişlerini söylemiş ve sazını çalmıştır. Bulgar Dağı'nı, Erciyes'i, Binboğa'yı ve Hasan Dağı'nı birçok deyişlerinde severek överek anlatır. Dağlar Karacaoğlu'nın gönüldaşlarıdır. Bu büyük şairi Güney Anadolu'daki her mıntıka, her şehir ve birçok köyler birbirinden kıskanır.

Bütün bu verilerden sonra, onun hayatı ve çevresi hakkında kesin belgelerin olmadığı görünüyor. Ancak onun doğup yaşadığı ve gezdiği bölgeler, şiirlerine dayanarak az çok tahmin edilebilmektedir. Şiirlerde geçen yer adlarına, töre ve adetlere, kullanılan deyim ve sözlere ve tasvir edilen «sevgili'lerin giyim kuşamına bakarak onun Güney Anadolu'da ve özellikle Toroslu Türkmenler arasında doğup yaşamış, ömrünün büyük bir kısmını oralarda geçirmiş bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Zira şairin doğum yeri hakkındaki rivayetlerin özellikle Feke'nin Gökçe köyü ile Bahçe ilçesinin Farsak köyü (şimdi bu köy Düziçi ilçesinde kalmıştır) üzerinde yoğunlaşması bunu doğrulamaktadır. Şair ister Feken'nin

Gökce'de, ister Bahçe'nin Farsak köyünde doğmuş olsun bu çok önemli değildir. Bizim için önemli olan o mıntıkadan çıkmış olmasıdır. Bu bölgeler o dönemde olduğu gibi günümüzde de Varsak Türkmenlerinin yaşadığı bölgelerdir.

XIII. asırda Anadolu'ya kalabalık sayıda gelen Türkmen gurupları arasında bulunan Varsaklar belirli merhalelerden sonra başta Tarsus olmak üzere Çukurova'nın güney kısımlarına yerleşmişlerdir.

Varsaklar XIV. yüzyılın yansından itibaren Yireğir, kuştımur, Kara-İsa, Özer ve Gündüz'den oluşan Türkmen guruplarıyla beraber Çukurova'da Ramazanoğulları'nı meydana getirmişlerdir. Ramazanoğulları adı altında bir araya gelen bu guruplar sırasıyla Memlükler ve Karamanoğulları ile yakın ilişki kurmuşlar ve XVI. yüzyılın başlarından itibaren Osmanlıların egemenliği altına girmişlerdir. Bu Ramazanoğulları Beyliği daha kuruluşundan itibaren, gittikçe siyasi ehemmiyetini kaybeden Ermeni Krallığı ile mücadele ederek onların topraklarında yurt tutmuşlardır. Ramazanoğulları Beyliği'ni oluşturan bu guruplar batıya doğru Silifke'ye kadar uzanan topraklarını kendi aralarında paylaşmışlardır. Bu paylaşım esnasında Varsaklar'a Çukurova'nın kuzey bölgeleri düşmüştür. XV ve XVI. yüzyıllarda gittikçe kozan ve Feke ile Kadirli ve Bahçe'nin Kuzey bölgelerine tamamen yerleşmişlerdir. XVII. yüzyılın sonlarına doğru sahneye çıkan Kozanoğulları'nın da büyük bir bölümünü Varsaklar oluşturmuşlardır.

Çukurova bölgesinde kalıp, Kozanoğulları içerisinde bulunan Varsak aşiretine mensup insanlar, Kozan'ın dağlık bölgeleri ile Feke ve bugünkü Saimbeyli toprakları üzerinde yoğunluk kazanmışlardır. Saimbeyli ve Feke arazileri Kozanoğulları'na mensup ağaların yaylak yerleri olmuştur. Günümüzde de Feke nüfusunun tamamı, Saimbeyli'nin tamamına yakını, Kozan'ın ise aşağı yukarı yarısını bu aşirete mensup insanlar oluşturmaktadır. Ayrıca Gavurdağları veya Nur Dağları dediğimiz bölgeye yerleşen Varsaklar'ın çoğunluğu son yıllarda bu dağlardan inerek bir kısmı Düzici ovasına, bir kısmıda (Ulaşlılar) Osmaniye'ye yerleşmişlerdir.

Dolayısıyla Karacaoğlan'ın doğup büyüdüğü yerler olarak

üzerinde durulan iki önemli köy ve bu köylerin civarı o zaman Varsak oldukları gibi hala günümüzde de Varsaktırlar. Bu nedenle Karacaoğlan'ı Varsak Türkmenleri dışında düşünmek yersiz olur kanaatindeyiz.

■ B. Mensup Olduğu Aşiret

Karacaoğlan hakkında yazılan kaynaklara bir göz attığımız zaman, büyük bir çoğunluğunda onun isminin Hasan, babasınınki ise Kara İlyas olduğunu görmekteyiz.

Daha önce de bahsettimiz gibi, ilk defa İbrahim Aczi'nin kendisi tarafından 1942 yılında yayınlanan Akşehirli Hoca Hamdi Efendi'nin 1875 tarihli seyahat hatıralarına göre, Karacaoğlan'ın o zaman Bahçe ilçesine bağlı olup günümüzde ise Düzici ilçesine bağlı bulunan Varsak köyünde doğduğu, adının Hasan babasının Kara İlyas olduğu ve lakabının da sayıloğlu diye meşhur olduğu belirtilmektedir. Günümüzde bu isim Sailoğulları olarak geçmektedir. Bu konuda Karacaoğlan'ın şu dörtlüğü meşhurdur.

Karacaoğlan der ki ciğerim dağlı
Yerim belli derler Sayıloğlu
Divane gönül dilbere bağlı
Gam ve kasavete aldırma beni.

1991 yılında yapılan 11. Çukurova Karacaoğlan Sempozyumuna konuşmacı olarak katılan Mustafa Onar Karacaoğlan'ın Varsaklılığını teyid eden şu cümleleri sarf etmiştir.

«Ben edebiyatçı değilim, Edebiyat tarihçisi değilim, Ozan değilim, Karacaoğlan gibi Kozandığı'lıyım. Onun gibi Farsak da, değilim, ama komşularıyım. İki farsak köyünde bir süre görev yaptım. Geleneklerine göreneklerine, sözlerine ilişkin birazcık bilgi edindim. Ola ki, bu edindiklerimin etkisi ile Karacaoğlan'a dönük sevgim biraz daha kökleşti. Ona yönelik konuşmalarla yazışmalar ilgimi daha çok çeker oldu. Hele türkülerini gün boyu dinlesem, yorulmaz, usanmaz oldum. Yeterki sözcükler o'nun olsun. Başkalarının sözcükleri

Karacaoğlan'ın diye sunulmasın. 'Güzel ne güzel olmuşsun' diye, bir türküsü söylenir. Ezgisi de adı gibi güzel. Ancak, Kozandağı Farsaklarının dilinde 'güzel' sözcüğü yok, 'gözel' var. inanıyorum ki Kozandağı Farsağı olan Karacaoğlan da kesinlikle 'gözel'derdi. işte bu inançta olduğum, 'gözel' sözcüğü içermeyen o güzel ezgili Türkü kulaklarımı incitiyor».

Bu satırlardan da anlaşılıyor ki Karacaoğlan'ın Varsaklığında şüphe yoktur.

Karacaoğlan'ın Bahçe'nin Varsak köyünde doğduğunu ileri süren bütün kaynaklar O'nun Sailoğlu Varsaklarından olduğunda birleşmektedirler. Şu anda Düziçi ilçesine bağlı olan Yeni Farsak köyünde yaşayan Sailoğulları ailesi Karacaoğlan'a sahip çıkmaktadır.

Diğer bir görüşe göre Karacaoğlan'ın Feke'ye bağlı Gökçe köyünde yaşayan Çilingiroğulları Varsaklarından olduğudur.

A.R.Yalkın, 1928 yılında uğradığı Feke'nin Gökçeli köyünde Karacaoğlan'ın soyundan olduğu söylenen Çilingiroğulları (veya Çingiroğulları)'na misafir olduğunu nakletmektedir. Ancak bu varışında evde yalnız ev sahibinin oğulları Mehmet, Ali ve Osman'ın olduğunu belirterek ev sahibi Çilingiroğlu Mehmet Ağa evde bulunmadığı için ziyaretinin esas amacına ulaşmadığını belirtir.

Düziçi'ndeki Sailoğulları gibi Feke'nin Gökçe köyündeki Çilingiroğulları da Karacaoğlan'ın kendi soylarından olduğunu iddia etmektedir.

Kaynaklarda şairin soyu ve aşireti hakkında bu görüşlerin dışında farklı görüşler bulunmaktadır. Bu da bize Şairin ister Sailoğulları'ndan, ister Çilingiroğulları'ndan olsun her ikiside Varsak Türkmen aşiretine mensup iki aile olması hesabiyle, Varsak Türkmen Aşiretinden olduğunu açıkça göstermektedir.

■ C. Yaşadığı Dönem

Karacaoğlan'ın yaşadığı asır üzerine yapılan tartışmalar ve ileri sürülen tahminler, o kadar çok ve o kadar da farklı ki bu büyük şairi herhangi bir yüzyılın halk şairleri arasına

katmak oldukça zordur. Elde mevcut, doğrudan doğruya ondan söz eden yazılı kaynak ve belgeler yoktur. Kaynaklardan dolaylı olarak edinilen bilgiler ise yetersizdir. Fuat Köprülü ve S.Nüzhet Ergun başta olmak üzere yaygın kanaate göre bir tek Karacaoğlan'ın yaşadığı kabul edilmekle beraber, bu adı kullanan bir çok şairin olabileceği ihtimalini ileri sürenler ve eldeki şiirlerinin bir kısmını bu şairlere mal edenlerde vardır. İşte bu nedenlerle araştırmacılar, Karacaoğlan'ın herhangi bir yüzyılda yaşadığına dair ittifak edememişlerdir. Nadir de olsa bazı araştırmacılar onu XV.yy. şairi kabul ederken büyük bir çoğunluğu bir takım belgelere dayanarak onun XVI. yüzyılda yaşadığını belirtirler. XVII. yüzyılda yaşadığını ileri sürenler de azımsanamayacak kadar çoktur. Biz özellikle XVI. ve XVII. yüzyılda yaşadığını iddia eden yazarların dayandığı noktaları kısa kısa vererek bir sonuca varmaya çalışacağız.

Karacaoğlan XVI. yy'da yaşamıştır diyenler görüşlerini şu delillere dayandırmaktadırlar.

XVI. yüzyıl şairlerinden olan Latifi'nin 1546'da tamamladığı bilinen tezkiresinde, şair Naimi-i Hamidi'nin «Münazara-i Seyf-ü Kalem» adlı şiiri yer almıştır. Bu şiirde geçen «Kar'oğlan» deyimini «Karacaoğlan» olarak kabul eden araştırmacılar, Karacaoğlan'ın zamanını ve tesirlerini tesbit etmeye yarayan şimdilik en eski edebi belge olarak görmektedirler.

Bahsi geçen şiirden üç beyit aşağıdaki şekildedir:

Bir olmaz vakte irgürdük zamanı
Bilir yok as'ınandan rismanı.

En ehli yeğ görür ma'na yüzünden
Kar'oğlan türküsün şair sözünden.

Çü söz fehm olmayıp olmasa rağbet
Eder labüt kemal ehli feragat.

İkinci bir delil olarak da, Topkapı Sarayı Müzesi Kitaplığında

bulunan Surnamei Humayun adlı yazma eserde, Sultan III.Murad'ın 1582 yılında yaptırdığı sünnet düğünü anlatılırken Karacaoğlan geçmektedir. Bu yazmadaki «Kimi kaval çalup ol dağı yankılandurur ve kimi Karacaoğlan Türküsü ile gönlin eğlendirür», cümleleri bu hususta rastlanan en eski kayıttır.

Onaltıncı yüzyıl sonlarında Gelibolu'lu tarihçi Mustafa alî tarafından yazılan «Meva'idün Nefais fi Kavaidi'l Mecalis» adlı eserin bir bölümünde yarı cahil kişiler dile getirilirken «Karacaoğlan» adı geçmektedir.

Ayrıca Ahmet Kutsi Tecer, XVI. yüzyıla ait divan şairlerinin eserlerini toplayan bir mecmuada Karacaoğlan'ın şimdiye kadar kaynağı bilinen en eski şiirini gördüğünü belirtmektedir.

İşte yukarıda sıralamaya çalıştığımız bütün bu deliller Karacaoğlan'ın XVI. yüzyılda yaşadığına dair getirilen delillerdir. Ancak onun XVII. yüzyılda yaşadığını savunanlar, buna karşı çıkmaktadırlar. Onlara göre, bu delillerin asıl Karacaoğlan'ı belirtmeyip bu adda başka bir şairin olabileceği düşüncesidir.

Karacaoğlan XVII. yüzyıl şairidir diyenlerin dayandıkları belgelerin en önemlisi, Aşık Ömer (ölümü 1707)' in «Şairname» adlı destanıdır.

Aşık Ömer bu destanda hem geçmişteki şairleri, hem de çağdaşlarını, kendi değer ölçülerine göre tanıtarak şöyle der:

Öksüz Aşık deyişleri aseldir Karac'oğlan ise eski meseldir
Bzgisi çağrılır keyfe keseldir Biz şair saymayız öyle ozanı
Dörtlüğü ile sözü, Öksüz Aşık ve Karacaoğlan'a getirir. Bazı araştırmacılar, destanın ikinci bölümündeki: Yazdık isimlerin oldukça imkan Asrımızda olan sahib-i divan Mısralarına dikkati çekerek, Aşık Ömer'in Karacaoğlan'ı kendi zamanındaki şairler arasında saydığını, dolayısıyla Karacaoğlan'ın da Aşık Ömer gibi XVII. yüzyıl şairi olduğunu belirtirler.

Yine ilk bakışta Karacaoğlan hakkında topluca ve doğrudan doğruya bilgi veren Akşehirli Ahmet Hamdi Efendi'ye ait hatıra defteri, şairin XVII. yüzyılda yaşadığına dair bir belge niteliği taşımaktadır.

Öte yandan XVII. asırda yaşadığı tahmin edilen ve bazı Bektaşî cönklerinde adı geçen Yeşil Abdal'ın bir şiirindeki: Yeşil Abdal nedir halin Karacaoğlan senin kulun Gel eydüver Azrailin Kendi canın alan kimdir Dörtlüğünde şairin adı ve tarikatı geçmektedir. Bu gün Karacaoğlan'a isnat edilen şiirlerin çoğu, XVII. yüzyıla ait mecmua ve cönklerden derlenmiştir. Zira buna bakarak, şairin aynı yüzyılda yaşamış olduğunu söyleyenler çoktur, ve kabul etmek gerekir ki, bu kuvvetli bir ihtimaldir. Netice itibariyle, yapılan bütün bu açıklamalardan anlaşılacağı üzere elde mevcut bilgi ve belgeler, Karacaoğlan'ın yaşadığı asrın bilinmesine net olarak yetmemektedir. Bu nedenle edebiyat tarihçileri ve araştırmacılar hangi sonuca varırlarsa varsınlar gerçek yerine bir ihtimal söylemektedirler. O halde yapılacak şey, ihtimallerin en kuvvetlisini, gerçeğe en ya-kın olanını tesbit etmektir. Bütün belgeleri değerlendiren S. Nüzhet Ergun, Fuad Köprülü, F Abdullah Tansel, N. Sami Banarlı, Cahit Öztelli ve Agah Sırrı Levent gibi araştırmacılar Karacaoğlan'ı XVII. asır saz şairi olarak görmektedirler. Biz de bu görüşün daha doğru ve yerinde olacağı kanaatindeyiz. Ama bu yazının amacı Karacaoğlan'ın XVI veya XVII. yüzyılda yaşadığını isbat etmek değildir. Eldeki bütün veriler onun bir ihtimalle XVI yüzyılda, büyük bir ihtimalle de XVII. yüzyılda yaşadığıdır. Yani bu iki asır içerisinde yaşamış olabileceği kesindir. Karacaoğlan ister XVI ister XVII. yüzyılda yaşamış olsun her iki asırda da Varsak Türkmenleri Çukurova'nın kuzey bölgelerinde yani Kozan, Feke, Düziçi, Saimbeyli ve civarında yoğun olarak yaşamaktaydılar. Karacaoğlan'ın yaşadığı yüzyıl itibariyle de Varsak Türkmen aşiretine mensup olduğu bu şekilde teyid edilmiş olmaktadır.

■ D. Öldüğü Yer

Şairi, özellikle Çukurova olmak üzere Güney Anadolu'daki her bölge, her şehir ve her köy birbirine düşürmezler. Bu yüzden onun nerede öldüğünü ve mezarının nerede olduğunu tesbit güçleşmektedir.

Karacaoğlan'da tıpkı Yunus Emre gibi, yüzyıllar boyunca Türk insanının gönlünde yer tutmuş onun hem sevinçli hemde acılı günlerinde vazgeçilmez dostu olmuştur. Dolayısıyla onun gezip gördüğü Anadolu'nun her karış toprağı, büyük şairi kendinden saymış ve mezarına sahip çıkmıştır. Karacaoğlan'ın mezarının Kahramanmaraş'ın Cizel yaylası, Gaziantep'in Çarpın, Nizip'in Keklikçe köyü, Silifke ve Tarsus'un Eshab-ı Kehf mağarasında olduğu rivayetleri vardır.

S. Nüzhet Ergün, «Karacaoğlan, Hayatı ve Şiirleri» adlı kitabında bir öğretim müfettişi olan Ali Rıza Bey'in, şairin ölümü ve mezarı hakkında şunları söylediğini nakletmektedir:

«Karacaoğlan'ın Gökçeli'de doğduğuna ve Hicri 1090 tarihlerinde vefat ettiğine dair türküler dinledim bu türküler bana veren Ali Ağa diyordu ki: Kozanoğulları her nedense Karacaoğlan'a kızmışlar ve öldürmek istemişler. O, bu suikastı duyunca Van'a kadar kaçmış ve bu türküler orada söylemiştir. Bunun dışında bir mesele daha var: Karacaoğlan intihar etmiştir. Son türküyü söyledikten sonra Tarsus civarında Eshab-ı Kehf mağarasına girmiş ve bir daha çıkmamıştı»».

Yukarıda bahsedilen rivayetler dışında Mut'lular da Karacaoğlan'a hararetle sahip çıkarlar. Karacaoğlan yetiştiği çevre, insanların hayat tarzı gereği, göçebe bir yaşantı sürmüştür. Yazın yaylalarda kışın sahillerde vakit geçirip ömrünü tüketmiştir. Bir rivayete göre onun ölümü yazın vaki olmuştur. Çünkü şairin mezarının Mut'un Çukur köyünde olduğu iddiaları vardır. Bu köy dağın oyuğunda kurulmuştur. Karacaoğlan ile «sevgilisinin» mezarı bir tepe üzerindedir. Belki de Karacaoğlan, Mut yakınlarındaki Eğri Dağı'na şu seslenişi hayatının son demlerinde söylemiştir.

Eğri Dağı'nın taşında
Avcılar gezer başında
Yer yitirdim onbeşinde
Sana geldim Eğri Dağı.

Eğri Dağı'nın başı taşlı
Çelenleri huma kuşlu
Yar yitirdim hilal kaşlı
Sana geldim Eğri Dağı.

Karacaoğlan döne döne
Gezer dağlar yana yana
Yitirdim yarım bir suna
Sana geldim Eğri Dağı.

Bu şiirdeki Eğri Dağı bazı kaynaklarda»Ağrı Dağı» olarak geçmektedir. Doğrusu, Eğri'dir. Torosların Mut yakınındaki uzantısı Eğri olarak adlandırılmaktadır.

Cahit Öztelli'nin aynı yer üzerinde başka bir rivayeti söz konusudur. O'na göre de Karacaoğlan'ın mezarı içel'in Mut ilçesinin Çukur köyünde bir tepe üzerindedir. Bu tepeye halk «Karacaoğlan Tepesi» demektedir. Üzerinde bir kaç eski ev temeli, bir su samıcı ile harap bir mezar vardır. Bu tepenin karşısında başka bir tepeye de «Karacakız Tepesi» denilmektedir. Karacakız ile şairimiz arasında bir aşk serüveni varmış. Karacaoğlan'ın mezarının bulunduğu tepeden şairin içinde oturduğu ve ölümünde orada bir cünkü kaldığı söylenen bir de mağara vardır.

Yine başka bir söylentiye göre Karacaoğlan'ın Maraş civarında Cezel Yaylası'nda doksanaltı yaşında iken vefat edip vasiyeti üzerine تنها bir pınar başına defn olup sazı çürüyünceye kadar baş ucundaki ağaçta asılı durduğu belirtilmektedir.

Bu konuda diğer bir iddia da Karacaoğlan'ın mezarının Düziçi ilçesinin Hodu yaylasında olduğudur. Hodu yaylası Karacaoğlan'ın Varsak Köyüne bir saatlik uzaklıktadır. Yayla Haruniye, Maraş ve bahçe'den gelen yolların birleştiği yerdedir. Yayla Varsak köyünün yaylağıdır.

Bütün bunlardan anlaşılıyor ki Karacaoğlan'ın doğumunda ve yaşadığı dönemde olduğu gibi, net olmamakla beraber mezarının bulunduğu yer hakkında ileri sürülen muhitler de Çukurova bölgesi ve civarında yoğunlaşmaktadır.

■ E. Şiirlerindeki Çukurova Gelenekleri

Karacaoğlan'ın çok sayıda şiiri vardır. Son zamanlarda O'na ait veya büyük ihtimalle onun olduğu kanaati hasıl olan bu şiirler, cönklerden ve ağızlardan toplanıp derlenmiştir. S.N. Ergun ile Cahit Öztelli'nin yayınları bu konuda önemli birer kaynaktırlar. Müjgan Cunbur, bahsi geçen her iki yazarın da Karacaoğlan hakkındaki yayınlarını tarayarak «Karacaoğlan külliyyatı'nı» oluşturmuştur. Bu kitapta Karacaoğlan'a atfedilen 507 şiir vardır.

Bu şiirlere şöyle bir göz atıldığı zaman gelenek ve göreneklerin neler olduğu açıkça ortaya çıkmaktadır. Araştırmalara göre Karacaoğlan'ın şiirlerindeki gelenek ve görenekler ile Çukurova gelenekleri arasında hemen hemen her yönden benzeşmeler vardır.

Şiirlerindeki Türkçe, Eski Anadolu Türkmençesi'nin genel karakteristiğiyle birlikte toy (bir tür kuş), tuman(elbise), turaç(bir tür sülün), siyec(fese dizilen altın,çit), asrık(yük), gibi morfolojik ve fonotik yapısı Çukurova orijinli yüzlerce kelime bunu doğrular.

Çukurova halk dili geleneği yanında şu hususlar da O'ndaki Çukurova edebi geleneğini yansıtan önemli unsurlardır:

a-Varsak Türkmenleri kaynaklı «varsagı» türünde en çok şiir söyleyen halk şaiirimiz O' dur. Bu arada «varsagı» hakkında kısa bir açıklama gerekirse bu, «Güney Anadolu bölgesinde yaşayan Varsak Türkleri'nin söyledikleri koşma» olarak bilinir.Şekil bakımından semai'den farksızdır. Onun gibi hecenin 3 + 5 = 8'i ile yazılır, 4 + 4 = 8 de olabilir. Mevzu bakımından semaiden farklı olup Kahramanlık, kabadayılık, merdlik duygularını terennüme mahsustur. Bestede bu duygular belirtilir.

Köprülü de «Varsagı» nin Varsak Türkmenleri'ne ait olduğunu teyid ederek bu konuda, «Varsaklar'a mahsus bir beste ile terennüm edilen bir çeşit halk türküsüdür» der. Varsagıların biraz kaba, erkek bir lisanla ve daği bir eda ile yazılması gerekir. Bu hususta Karacaoğlan en iyi örnektir.

b- Semai şekilli bir yığitleme olan bu türe en yakın ve savaş

edebiyatının en seçkin örnekleri arasında yer alan «destan» lan da türünün klasik örnekleri niteliğindedir.

Ayrıca Çukurova düşünce geleneğinin dünya görüşü, hayata bakış tarzı, karamsar olmaktan çok sitemkardır. Aynı eda, aynı ton Karacaoğlan için de geçerlidir.

Başta Varsaklar olmak üzere Çukurova'da görülen bir Türkmen geleneği olan yöreye özgü avcılığı, Karacaoğlan'ın şiirlerinde görebiliriz.

Varsaklar'ın konar-göçerlik geleneği baştan sona Karacaoğlanda da vardır.

Netice itibariyle Karacaoğlan'ın dil yönüyle Çukurova halk diliyle örtüşmesi, «Varsağı» türünde en çok şiiri onun söylemesi, ağırlıklı olarak «Varsak Türkmen Aşiretleri'nde» bulunan konar-göçerlik, avcılık v.b, birçok geleneklerin Karacaoğlanda açıkça görülmesi, onun Varsaklar arasından çıkmış bir şair olduğunu gösteriyor.

■ F- Şiirlerindeki Dini Motifler

Yunus Emre, Mevlana, Nasreddin Hoca ve Karacaoğlan gibi seçkin insanların herkes tarafından saygı, sevgi ve ilgi görmesi, insana, insan olarak gerçek duygularını büyük bir olgunluk ve maharetle dile getirebilmeleri ve insanların iyiye güzele doğru ulaşım olgunlaşması ve mutluluğa erişmesi için çalışabilmeleri yüzündendir.

Şüphesiz her şair, Halkın bir başka yönünü ve bir başka duygusunu yansıtır, yüceltir, açığa vurur. Karacaoğlan ise aşk, sevgi, güzel, güzellik, dostluk ve doludizgin yaşama sevincini daima şiirlerinde vurgular. Onun şiirlerinde göze çarpan en büyük özellik; Halkın söyleyemediği, bastırmaya çalıştığı, korktuğu, utandığı, ayıp saydığı hasletleri, çirkinliğe, kabalığa düşmeden açığa vurmasıdır. Onun düşünce yapısını bir kalıba sığdırmak mümkün değildir.

Karacaoğlan, sahip olduğu imanına, İslami gerçeklere derin bağlılığına ve engin İslam kültürüne rağmen, örneğin bir Yunus Emre kadar İslami tat kibata bağlı bir Müslüman olarak görülmemektedir, içinde yaşadığı aşiretin ve o bölge insanının

yaşayabildiği bir seviyede İslami hayat yaşayan bir insandır. Karacaoğlan; bazı şiirlerinde Hacı Bektaş Veli'den, bahsetmektedir.

Mesela:

Cansız duvarları binip yürüten
Hünkar Hacı Bektaş Pir'den gelirim.

Uğrayıp ulu yerlere
Giden gerçek erenlere.

Çağırırım Gani deyi
Gel ağlatma beni deyi
Kimi görsem seni deyi
Yüzüne bakar ağlarım.

Mısraları ile tarikat şeyhlerine övgüler dizer. Ayrıca Pir Sultan Abdal'ın iki nefesine nazire söylemesi de Karacaoğlanın azçok Bektaşî zümrelerle münasibeti olduğunu gösterir. Ancak şairdeki bu temayüller bu yöndeki tarikatlara bağlı olduğuna yorumlanmamalıdır. O dönemde Karacaoğlan'ın mensup olduğu aşiret ve diğer Türkmen aşiretleri zaman zaman Bektaşî zümrelerle iç içe olmuşlardır. Faruk Sümer, XVI. yüzyılda Kızılbaş ve Sünni Türkmen aşiretlerini sınıflandırarak, başta varsaklar olmak üzere Çepni, Cerid, Silsüpür, Turgutlu, Bayat, Bozcalu, Arapgirlü, Hınıslu ve Çemişgezeklü gibi daha birçok aşiretin Sünni olduğunu belirtmektedir.

Karacaoğlan'ın şiirlerindeki İslami çizgilere dikkat edilirse O'nda halk kültürü seviyesinden daha yüksek bir Ehl-i Sünnet Müslümanlığı şahsiyeti ortaya çıkmaktadır.

Şimdide şiirlerindeki İslami motiflerden bazı örnekler verelim.

Karacaoğlan'da akıl-iman-hayat bağlantısının çok ince bir ifade ve fikir ahengi halinde olduğu görülüyor.

Akılları yoktur küfre uyarlar

İmanları yoktur cana kıyarlar.

Din, iman, onda her zaman kutsal değerler olarak önemlidir.
Bunu şu şekilde dile getirir.

Garip bülbül gibi artıyor ahım
Göğsünde din iman var ise tez gel.

Hiç mi yok sevdiğim göğsünde iman
Beni mecnun eden yarde nem kaldı.

Sen Tanrı'dan korkmamışın
Yok mu kalbinin imanı.

Karacaoğlan'daki Allah inancını bulmaya çalıştığımızda, onda daha çok Allah'ın «k dret» ve «yaratıcılık» temalarını yansıtan g zel isimlerini ve sıfatlarını buluruz.

Senden ayrı yar sevmedim VALLAHA.
Getir el basayım Kitabullah'a
Gece gündüz yalvarırım Allah'a
Hak yolunda kabul olsun dilekler.

Karacaoğlan mevlam yazmış fermanın Semaya sed çekti ah  
afғанım
L tfedip ağılatma nazlı g lşanım
Bize bu ayrılık hak'tan iş oldu.

Şiirlerinde zaman zaman peygamberlerle ilgili beyitlere de rastlamak mümkündür.

Tanrı kelamını her dem söyleyen
İdris Cennettedir, Musa Tanrı'dadır
Eyyub'un teninden iki kurt kalmış
Bin sarı ibrişim, biri baldadır
O Süleyman kuş dilini bilirdi
Her Süleyman dil kadrini ne bilirdi

Şu dertli gönlümün lokman'ı sensin Kırıldı kanadım sarabildin mi? Karacaoğlan'ın şiirlerinde bütün bunların yanı sıra, kader

inancı, Ahiret inancı, fal, rüya tabiri, muska, dilek dilemek, dünya hayatı, ölüm, kıyamet, Amel Defteri, Sırat Köprüsü, Cennet-Cehennem, namaz, oruç, zekat gibi inanç sistemleri hakkında da bilgilere ve değinmelere rastlamaktayız.

Karacaoğlan'da fala bakma gibi bazı hurafe inançlar göze çarptığı gibi, İslam öncesi Türk inançlarına da rastlanılmaktadır.

Onun Allah'a bağlılığı ve şiirlerinde ona müracatı ihtiyarlık çağlarında görülür. O, güzel sevgisini ve Allah sevgisini hep bir arada kalbine yerleştirmiştir. Şairin aşağıdaki mısraları, ömrünün son yıllarında tamamıyla Allah'a yöneldiğini, cehennem azabından korktuğunu, hayatı boyunca çektiği zorlukları, kabahat ve suçlarının affedilmesini hatırlatıyor ve yalvarıyor.

Kadir Mavlam senden bir dileğim var Muhannes kuluna muhtaç
eyleme

Cennet-i alayi nasip et bana

Sırat köprüsünden yolum bağlama.

Diğer konularda görüldüğü üzere, Karacaoğlan'ın dini yönüne baktığımız zaman da Çukurova insanı ve dolayısıyla içlerinden çıktığı Varsak Türkmenleriyle yakın benzerlikler söz konusudur. Karacaoğlan'da görülen bir takım hurafe inançlar, İslam öncesi Türklerde var olan bazı inanç, gelenek ve göreneklere Varsak Türkmenlerinde de karşılaşmaktayız. Ayrıca aşiret mensubu insanların dağlık bölgelerde yaşamaları ve onlara İslamın yeterince tebliğ edilmemesi, bu insanları İslami tatbikatta Karacaoğlan gibi yavan bırakmıştır.

O halde bütün bu yazdıklarımızdan şu sonucu çıkarabiliriz. Karacaoğlan'ın doğduğu yer olarak belirtilen yerlerin Varsak yurtları olması, eldeki verilere göre, büyük bir ihtimalle Varsak Türkmen aşiretinin bir ailesine mensup olması, yaşadığı dönemde Varsak'ların o bölgede hakim olması, mezarının Çukurova bölgesinde olmasının kuvvet kazanması, Varsak Türkmen aşiretinin geleneklerinin bir çoğunu onun şiirlerinde görmemiz ve Karacaoğlan'ın dini düşünce yapısı, yaşantısı ve bu

konudaki görüşlerinin Varsaklar'a benzemesi bizim tezimizi doğrulamaktadır bu sebeple Yunus Emre gibi önüne gelen herkesin sahiplendiği Karacaoğlan' Varsak Türkmenleri içerisinde mütaala etmenin doğru olacağı inancındayız.

■ Kaynakça

Kitap: «Anadolu'da Varsak Türkmenleri»

Yazar: Ahmet GÖKBEL. Edebi makalalar